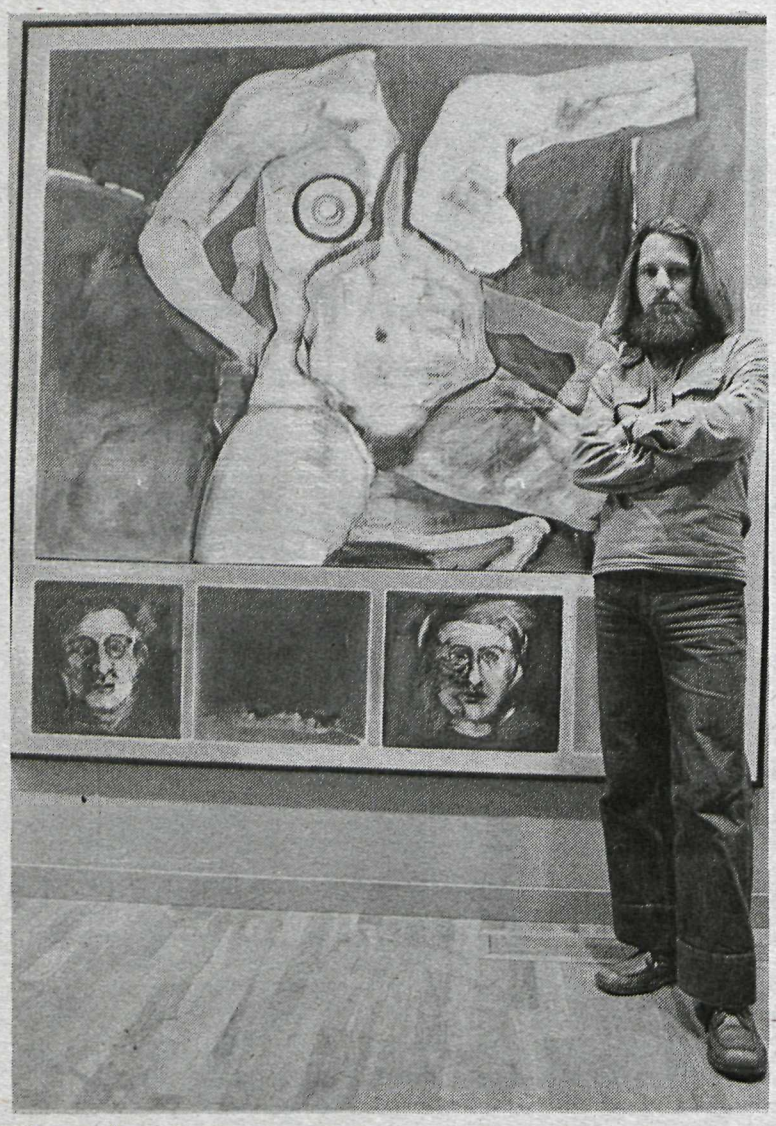

Gunnar Örn hjá einu málverka

Gunnar Örn í austursal

Benedikt Gunnarsson í vesturs-al.

Skal nú fjallað ofurlítið um hinn fyrrnefnda sem sé Gunnar Örn.

Lærðir og ólærðir

Gunnar Örn hefur að baki dálítið sérstæðan feril sem málari, sem hann rekur 13 ár aftur í tíðina. Hann er ólærður málari hefur ekki gengið á myndlistarskóla. Hvorki hér á landi né erlendis en það verður að teljast óvenjulegt á vorum dögum, þar sem svo mikið er lagt upp úr kerfinu sem gerir alla eins.

Þess sér á hinn bóginn ekki stað í myndverkum Gunnars Arnar að hann sé sjálfmenntaður. Þetta er sér í lagi merkilegt, þar eð hann málar mest mannslíkama en það er annars sú tegund myndefnis, þar sem breiðast bil er milli lærðra og ólærðra. Ólærðir menn gera oft einkennilega líkama, hinir lærðu passa aftur á móti hin akademísku hlutföll og ef maður telur lappirnar undir borðinu við síðustu kvöldmáltíðina kemur í ljós með deilingu að manneskjan hefur tvo fætur.

Samt sker þetta þó ekki endanlega úr um myndgæðin: Hólsfjalla-Kristur Jóns bónda í Möðrudal er þannig séð miklu eftirminnilegri altaristafla en flestar aðrar sem málaðar hafa verið á þessari öld — bæði hérlendis og erlendis, því kerfisþrælarnir eru oft býsna daufir, líka þegar þeir hanga yfir altarinu.

— Drengurinn varð snemma óláes, sagði skáldið og Steinn Steinarr barði kennara sinn með spýtu fyrir það að kenna honum að lesa.

Nóg um það.

Einhæfnikrafa tímans.

Þótt Gunnar Örn hafi nú málað í 13 ár að sögn er það líklega ekki fyrr en á þessum áratug að hann skapar sér traustan sess sem málari og myndlistarmaður. Myndir hans frá fyrri árum vöktu talsverða athygli, næstum því óhugnað.

Hann úrbeinaði fólk og holdrosan hékk í flyksum samanvið innyfli og vöðva.

En smám saman komst meiri kyrrð á hlutina. Myndirnar voru ekki lengur tómar krufningarskýrslur þótt þær væru af holdi og blóði áfram. Húðin snéri rétt og viss einföldun átti sér stað.

Fyrst í formi og teikningu síðan komst skipan á litinn líka unz nú er svo komið að sérkennin eru í rauninni fá.

Gunnar Örn hefur náð mjög góðri tækni með olíulitum. Tónar hans eru grafískir og iðandi af lífi. Hann er djarfur með liti og spilar frjálst og opið spil.

Á hinn bóginn eru myndefni hans ekki lengur frumleg, heldur einhæf og stöðnuð: Bert kvenfólk og andlit.

Það skal að vísu viðurkennt, að nútíminn heimtar sérfræðinga á öllum sviðum. Flestir frægir málarar samtímans halda sig við aðeins eina mynd, sem þeir mála aftur og aftur, — aftur og aftur. Hlekkir heimsfrægarinnar eru stuttir á vorum dögum og viðfangsefnin eða viðfangsefnið er sífellt að verða stærri og gildari þáttur í frama myndlistarmanna heimsins, því krafan snýst um hina dæmigerðu mynd. Þetta hefur haft víðtæk áhrif.

Þetta kallar á einhæfni en ekki einsdæmi.

Gunnar Örn er þó ekki á þessari leið, þröngt afmarkað svið er krafa samtímans.

Gunnar Örn býður ekki upp á neinar sérstakar nýjungar að þessu sinni. Sumarstúlkur hans frá því í vetur voru sömu ættar og þessar sem hann er með núna. Plastbrjóst á eina mynd eða tvær, gerir aðeins illt verra.

Alls munu um 60 verk vera á sýningu Gunnars Arnar, þar af nokkrar stórar myndir tveir sinnum tveir, eða meira. Þetta gefur sýningunni aukinn kraft, þótt stóru myndirnar séu ekki eins vel gerðar tæknilega og minni myndirnar að voru mati.

Gunnar Örn er í hópi efnilegri yngri málara. Á því er ekki minnsti vafi. Hitt er svo annað mál, að framvindan getur orðið örlagarík. Staðan núna er ekki alltof sannfærandi.

Hvaða leið á að velja? Á að mála sömu myndina upp aftur og aftur, ganga sig upp að hnjám á þessu einstigi eða ryðja nýja braut?

Því verður málarinn að svara sjálfur: — í málverki.

Sýningu Gunnars lýkur um helgina.

Jónas Guðmundsson

Kjarvalsstaðir eru vel notaðir þessa dagana, báðir salirnir eru fullir af myndum, en það er fremur sjaldgæft að tvær stórar einkasýningar séu þarna samtímis.

Þeir sem sýna eru Gunnar Örn, sem sýnir í austursal, en

fólk í l

Stefnuræða forsætisráð

10

kaupmætti, sem sýndur var í tölum örskamma stund 1974 en þá var ekki grundvöllur fyrir að gæti staðist. Munurinn er sá, að nú gæti verið von um að tryggja þennan kaupmátt í raun til frambúðar, ef hyggilega er á málum haldið.

— Afla þarf viðbótartekna til ríkissjóðs eða draga úr ríkisútgjöldum vegna launasamninga við opinbera starfsmenn. Á þessu stigi eru ekki gerðar ákveðnar tillögur í þeim efnum, en það verður verkefni þings og stjórnar við afgreiðslu fjárlaga.

— Umbótum í skattamálum verði komið á í framhaldi af tillögum og umræðum á Alþingi á síðasta þingi. Ríkisstjórnin hefur ákveðið að beita sér fyrir því, að staðgreiðslukerfi skatta verði komið á frá og með 1. janúar 1979 og í kjölfarið verði söluskattinum breytt í virðisaukaskatt. Væntir ríkisstjórnin þess, að Alþingi veiti tillögum hennar í þessu efni brautargengi.

Peningamarkaður og lánsfjármál

Óhjákvæmilegt er að hamla gegn aukinni neyslu og fjárfestingu einkaaðila með aðgerðum í peninga- og lánsfjármálum, jafnframt því sem nauðsynlegt framboð á rekstrarlánum til atvinnuveganna sé tryggt.

Örva verður sparnað með breytingum lánskjara í samræmi við verðlagsþróun, bæði með notkun verðtryggingarákæða, breytilegum verðbótaþætti vaxta og fjölgun sparnaðarleiða, er hentað geti einstaklingum. Atvinnureksturinn fær ekki nauðsynlegt rekstrarfé án aukinnar sparifjársöfnunar einstaklinga.

Stefna verður að því að veita rekstrarlánum forgang, en draga úr lánum til fjárfestingar, jafnframt aðhaldi í útlánum bankakerfisins. Jafnframt verður að tryggja áframhaldandi afurðalánafyrirgreiðslu til atvinnuveganna, en á móti draga úr þátttöku bankakerfisins í lánum til fjárfestingarlánasjóða.

Í lánsfjáráætlun verði að því stefnt, að fjárfestingarlánasjóðir fjármagni ekki aukna fjárfestingu á vegum einkaaðila framyfir það sem nú er, enda er gert ráð fyrir því, að fjármunamyndun atvinnuveganna minnki um 2-3% á næsta ári.

Frjálsræðisstefnan

Ríkisstjórnin hefur fylgt stefnu frjálsræðis í utanríkisviðskiptum og framkvæmdafrelsis innanlands. Þessi stefna hefur sannað gildi sitt. Enn eimir þó eftir af skömmtunarstefnunni í gjaldeyrisverzlun, bæði að því er varðar yfirfærslur til annarra þarfa en vörukaupa, t.d. ferðalaga, og þess er varðar rétt íslenzkra borgara til að eiga gjaldeyri í íslenzkum bönkum, sem aflað hefur verið með eðlilegum hætti. Á sama hátt má segja, að meðan vextir af útlánum lánastofnana eru ekki í samræmi við verðlagsþróun, hljóti eftirspurn eftir lánsfé að vera umfram framboð, og því ráði úthlutunarvald lánastofnana miklu um ráðstöfun fjármagns og þar með eignatilfærslur af völdum verðbólgunnar.

Unnið hefur verið að því með ýmsum hætti að bæta úr þessum vankönturn og koma á heilbrigðari lánamarkaði og bættri ávöxtun sparifjár, þótt við ramman reip hafi verið að draga vegna hinnar miklu verðbólgu. Lánsskilmálar og ávöxtunarkjör hafa verið endurskoðuð bæði með hækkun vaxta og aukinni verðtryggingu, þar sem það hefur átt við. Með þessu hefur ávöxtun fjármagns fjárfestingarlánasjóða og lífeyrissjóða verið bætt verulega, þótt enn sé þar þörf umbóta. Með útgáfu spariskírteina og þó sérstaklega með stofnun vaxtaaukareikninga við innlánsstofnanir, hefur almenningi verið gefinn kostur á hagkvæmu ávöxtunarformi á verðbólgutímum. Vinsældir vaxtaaukareikninganna hafa borið vitni áhuga fjölda fólks á sparnaði, ef það fær tryggingu fyrir sómasamlegri ávöxtun. Er þetta eindregin hvatning til að halda áfram lengra á sömu braut.

Á s.l. sumri var tekin sú ákvörðun að allir vextir skuli að hluta a.m.k. ráðast af hraða verðbólgunnar. Með þessu var stigið spor til að auka sparnað og koma á jafnvægi, hvort tveggja dregur úr verðþenslu. Þessi nýskipan vaxtamála verður ekki fullreynd fyrr en á þessu hausti, eða á næsta ári, en hér erum við á réttri leið. Auk þess þarf að gera nýjum atvinnugreinum og gömlum jafn hátt undir höfði í lánamálum, en að því hafa vaxtaákvarðanir á þessuári einmitt miðað.

Viðskiptaráðherra hefur falið Seðlabanka Íslands að kanna vandlega leiðir til þess að rýmka rétt manna til að eiga gjaldeyri og stofna til gjaldeyrisreikninga við íslenzka banka með eðlilegri ávöxtun og yfirfærslueftirliti, í því skyni að fjölga leiðum til að verðtryggja sparnað. Gæti slík nýbreytni bæði aukið gjaldeyrisskil og innlendan sparnað.

Enginn vafi leikur á því, að raunhæf láns- og ávöxtunarkjör eru forsenda aukins frjálsræðis á lánamarkaðnum, þar sem jafnvægi framboðs og eftirspurnar komi í stað skömmtunar og forréttindakerfis. En slík breyting er líka forsenda þess, að hægt sé að auka frelsi í gjaldeyrisviðskiptum. Sé þetta skref stigið til fulls, svo að peningaeign á Íslandi væri þannig ávöxtuð, að hún væri ætíð jafngild erlendri eign, gæti það reynst jafn afdrifaríkt fyrir efnahagslegt jafnvægi og framfarir og frjálsræðisbreytingarnar áður. Þetta er sú grundvallarbreyting í peningaviðskiptum í landinu, sem nauðsynlegt er, að stefnt sé að.

Atvinnustefna næstu ára

Reynsla síðustu ára og áratuga, með miklum sveiflum í útflutningstekjum og þar af leiðandi tekjuskiptingar- og verðbólguvanda, sýnir ótvírætt þörfina fyrir tvennt: Annars vegar, að Íslendingar hafi einir óskoruð yfirráð auðlinda sjávarins kringum landið, svo að þeir geti nýtt fiskistofnana skynsamlega og tryggt viðgang þeirra, og hins vegar að auka þurfi fjölbreytni atvinnuveganna, ekki síst útflutningsatvinnuveganna. Hið síðara er þeim mun brýnna sem fiskstofnunum eru meiri takmörk sett. Það er augljóst að skjóta þarf nýjum stoðum undir atvinnuvegina til þess að fjölgandi þjóð séu tryggð góð lífskjör. Þannig er það helsta verkefnið í íslenzkum atvinnumálum að tryggja framfarir annars vegar á grundvelli sjávarútvegs og annarra hefðbundinna greina, og hins vegar hvers konar iðnaður, sem hagnýtir orkulindir landsins, sérstök hráefni þess og verkþekking landsmanna. Þessar leiðir liggja saman, ef rétt er á haldið. Í báðum tilfellum er greiður aðgangur að heimsmarkaði nauðsynlegt skilyrði fyrir framförum.

Í sjávarútvegi eru nú tvö verkefni brýnust. Annars vegar verður að leysa rekstrarvanda fiskvinnslunnar í landinu, sem nú glímir við rekstrarhalla vegna örrar kostnaðarhækkunar og breytinga í skiptingu afla milli landshluta. Hins vegar er framtíðarmálið stjórn fiskveiða, einkum sóknar í þorskstofninn, og fjárfestingar til fiskveiða.

Drög hafa þegar verið lögð fram að lausn rekstrarvanda frystihúsanna með því að viðmiðunarverð til fiskvinnslustöðva hefur verið hækkað og önnur fyrirgreiðsla aukin til að bæta nýtingu hráefnis, fjármagns og starfskrafta í fiskvinnslutækjum, sem átt hafa í rekstrarörðugleikum. Þessar ráðstafanir verða nánar ákveðnar á næstu vikum, en nú er lokið athugun Þjóðhagsstofnunar á stöðu fiskvinnslunnar. En við blasir vandi vegna fyrirsjáanlegrar kostnaðarhækkunar.

Stjórn fiskveiða hefur verið mjög til umræðu á þessu ári. Nú virðast horfur á, að útilokun erlendra veiðiskipa frá Íslandsmiðum og veiðitakmarkanir fyrir íslenzk skip muni takmarka þorskaflann á Íslandsmiðum við um það bil 325 þúsund tonn. Þessi afli er verulega yfir þeim mörkum, sem fiskifræðingar hafa ráðlagt, þ.e. 275 þúsund tonnum, en felur þó í sér 20-25 þúsund tonna minni heildarafla en 1976. Á næstu árum ríður á að takmarka sókn í þorskstofninn, en örva til sóknar í aðra stofna, sem ekki eru ofnýttir. Þetta hefur einmitt tekist að verulegu marki á þessu ári.

Ríkisstjórnin telur hins vegar, að ekki sé, af félagslegum og efnahagslegum ástæðum, unnt að beita svo harkalegri takmörkun sóknar, sem þyrfti til að halda aflanum í 275 þúsund tonnum á ári á næstunni. En hún telur jafnframt að á grundvelli fyrirliggjandi athugana megi byggja þorskstofninn upp hægt og sígandi með því að miða þorskaflann á næsta ári við 315-325 þúsund tonn. Þetta mun takmarka sóknina stórlega á næsta ári, ekki síður en í ár. Með þessum hætti og með því að hægja á endurnýjun flotans og flýta því að ófullkomin eldri skip hætti veiðum, mætti ná hagkvæmri nýtingu þessa mikilvægasta nytjafiskstofns á Íslandsmiðum á næsta áratug. Ríkisstjórnin hefur í samræmi við þetta takmarkað mjög lánafyrir-